

ЯК ПРАЦЮВАТИ ЗА ЗОШИТАМИ ДЛЯ ЛОГОПЕДИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Передусім у дитини має бути розвинене фонематичне сприймання. Якщо вона впізнає й розрізняє окремі звуки, то зможе вимовляти їх правильно й у самостійному мовленні. Цього ми вчимося на перших сторінках «Вимовляйчика».

ЗНАЙОМИМОСЬ ЗІ ЗВУКОМ [С] І ЛІТЕРОЮ С

Вправа 1. Ця вправа на звуконаслідування. Продемонструйте, як «свистить» вітер, свисток, насос. Дитина має повторити, імітуючи почуте свистіння.

Вправа 2. Прочитайте виразно вірш, силою голосу виділяючи звук [с] у словах, щоб дитина почула, у яких словах і який звук звучав найчастіше.

Вправи 3, 5, 8. Ці вправи допоможуть запам'ятати зображення літери С. Дитина навчиться співвідносити звук із його графічним зображенням.

Вправа 4. Назвіть малюнки, голосом виділяючи звук [с]. Дитина має розподілити їх на групи (риби, овочі, молочні продукти) та визначити слова, у яких немає звука [с].

Вправа 6. Дитині потрібно назвати малюнки й визначити слова зі звуком [с].

Вправа 7. Назвіть малюнки повільно і виразно, щоб дитина змогла визначити місце звука [с] в кожному слові (на початку, в середині чи в кінці).

Вправа 9. Назвіть малюнки виразно, щоб дитина змогла визначити слово зі звуком [с]. Запитайте, як одним словом можна назвати зображені предмети.

Вправа 10. Назвіть малюнки виразно, щоб дитина змогла визначити «зайве» слово й узагальнити ці зображення. (Це ягоди.)

Вправа 11. Дитина має назвати кожний малюнок. Якщо вона не вміє читати, тоді чітко та голосно прочитайте ряд слів.

Дитина, слухаючи уважно, має сплеснути в долоні, коли почує назву зображеного предмета.

Якщо дитина впевнено визначає наявність і місце звука у словах, пам'ятає графічне зображення літери, то можна переходити до наступної частини.

ВЧИМОСЯ ЧИТАТИ І ВИМОВЛЯТИ ЗВУК [С] У СКЛАДАХ

Вправа 1. Прочитайте чистомовку, чітко називаючи склад і малюнок до нього. Далі дитина має самостійно прочитати всю вправу. Якщо вимова недостатньо чітка або дитині складно вимовляти склади, слід повторювати цю мовну вправу кілька разів протягом дня. Зверніть увагу дитини на те, що кожне слово починається однаково — складом **СА**.

Вправа 2. Прочитайте речення. Разом з дитиною доберіть останнє слово. Якщо вона не вміє писати, допоможіть їй уписати потрібне слово в речення.

Вправа 3. Разом з дитиною прочитайте слова, виділяючи голосом склад **СА**.

Вправа 4. Дитина має прочитати чистомовки, виділяючи голосом склад **СА** і називаючи малюнки. Зверніть її увагу на те, що в цих словах склад **СА** стоїть у кінці. Якщо дитині складно, виконуйте цю вправу разом з нею.

Також зверніть її увагу на те, що голосний звук у складах змінюється. Отже, промовляючи чистомовки, слід чітко артикулювати й виразно називати склади й малюнки до них.

Вправа 5. Дитина має з'єднати стрілочками склади в рамках так, щоб утворилися слова. Якщо вона не читає, то їй потрібно повторити за вами кожне слово, що утворилося.

Вправа 6. Назвіть кожен малюнок чітко й виразно, щоб дитина змогла визначити, який склад пропущено у слові: **СЕ** або **СИ**. Допоможіть їй уписати пропущений склад у слово під малюнком.

Вправа 7. Дитина має прочитати чистомовки, чітко вимовляючи склад і називаючи малюнок до нього.

Вправа 8. Дитина має виразно назвати малюнки та визначити склад, який пропущено в середині слова: **СО** або **СУ**. Перевірте, чи правильно вписано склад у слово.

Вправа 9. Прочитайте вірш разом: дорослий читає текст, а дитина називає малюнок. Слідкуйте, щоб дитина чітко вимовляла звук [с]. Запитайте, який перший склад у словах «синиця» і «суниця».

*Запропонуйте дитині промовити склади **СА, СИ, СЕ, СО, СУ** перед дзеркалом і зверніть її увагу на артикуляцію, як змінюється положення губ.*

Якщо дитина навчилася вимовляти звук [с] у складах, можна переходити до наступної частини.

ФІКСУЄМО ВИМОВУ ЗВУКА [С] У СЛОВАХ І РЕЧЕННЯХ

Вправа 1. Допоможіть дитині з'єднати стрілочками склади в рамках. Потім вона має виразно прочитати слова, що утворилися, чітко вимовляючи перший звук.

Вправа 2. Дитина має прочитати або повторити за вами чистомовки, змінюючи силу голосу і темп. Слідкуйте, щоб вона чітко артикулювала губами.

Вправа 3. Допоможіть дитині з'єднати стрілочками склади в рамках і прочитати утворені слова, виразно вимовляючи звук [с] в кінці.

Вправа 4. Дитина має прочитати слова і пояснити їхнє значення. Наприклад, сом — це велика риба.

Вправа 5. Допоможіть дитині вписати в клітинки літеру **С** і виразно прочитати утворені слова.

Вправи 6, 7. Прослідкуйте, щоб дитина правильно й чітко прочитала чистомовки, силою голосу виділяючи звук [с] у кінці слів.

Вправа 8. Прочитайте виразно вірш. Дитина має уважно слухати, а потім назвати слова, у яких звучав звук [с]. Якщо вірш їй сподобався, вивчіть його напам'ять.

Якщо виникли труднощі під час виконання цих вправ, дитина потребує кількаразового повторення. Якщо вимова звука [с] правильна, можна переходити до наступної частини.

РОЗРІЗНЯЄМО ЗВУКИ [с] — [с']

Чітко промовте звуки [с] і [с']. Дитина має прислухатися до різниці у звучанні. Їй слід кілька разів повторити за дорослим звучання, щоб усвідомити відмінність цих звуків.

Вправа 1. Чітко та голосно прочитайте чистомовки. Дитина має повторити склади та назвати малюнки до них. Закріпіть вимову звука [с'] кількаразовим повторенням цієї вправи.

Вправа 2. Прочитайте разом з дитиною слова, чітко вимовляючи звук [с'] та змінюючи їх за зразком. Зверніть увагу дитини на те, як змінилося закінчення. Допоможіть їй записати утворені слова і прочитати їх парами.

Вправа 3. Якщо дитині складно самостійно читати, виконайте вправу разом, виразно промовляючи звук [с'].

Вправа 4. Дитина має назвати всі малюнки, чітко вимовляючи перший склад у слові. Потім стрілочками з'єднати зображення з відповідними складами.

Вправа 5. Дитині потрібно чітко назвати всі малюнки та з'єднати їх стрілочками в пари. Потім пояснити, як утворилися пари, наприклад стіл і стілець — це меблі. (*Ластівка — синиця, капуста — редиска, браслет — намисто, автобус — таксі, смородина — слива.*)

Вправа 6. Прослідкуйте, щоб дитина записала слова, змінюючи останню літеру на С, та прочитала їх.

Вправа 7. Прочитайте речення, виділяючи голосом останній склад. Дитина має назвати й уписати пропущений склад у слові, а потім прочитати речення повністю.

Вправа 8. Прослідкуйте, щоб дитина записала слова, змінивши першу літеру на С. Потім разом прочитайте слова, що утворилися.

Вправа 9. Дитина має чітко та голосно назвати малюнки, визначаючи послідовність усіх звуків. Допоможіть їй записати слова, якщо виникнуть труднощі.

Вправа 10. Дитині потрібно прочитати пари слів, чітко виділяючи голосом твердий [с] та м'який звук [с'].

Вправа 11. Прочитайте виразно вірш. Дитина має повторювати, чітко вимовляючи звуки [с] і [с']. При бажанні можна вивчити вірш напам'ять.

Вправа 12. Дитині потрібно назвати малюнки. Дорослий читає речення, а останнє слово дитина обирає серед малюнків і з'єднує їх за допомогою стрілочки. Потім разом потрібно прочитати речення повністю.

Вправа 13. Дитина має назвати малюнки і прочитати склади, що подані в таблиці. Потім потрібно скласти слово — назву зображеного предмета, віднайшовши потрібні склади. Ця вправа добре тренує навички звукового аналізу, зорове сприймання та уважність.

Вправа 14. Прочитайте виразно речення. Дитина має серед слів для довідки вибрати потрібне й записати його. Потім виразно прочитати речення, що утворилося.

Звук [с] у сполученні з приголосним дитині вимовляти складно. Тому наступні склади вона має читати повільніше, щоб звучання було плавне.

Вправа 15. Дитині потрібно плавно прочитати склади й назвати малюнки до них.

Вправа 16. Дитина має вписати літеру С у порожню клітинку й чітко прочитати слова, що утворилися.

Вправа 17. Прочитайте слова. Дитина має назвати зображені предмети та з'єднати їх стрілочкою з відповідним словом, щоб утворилося словосполучення.

Вправа 18. Дитині потрібно пригадати назви тварин і рослин зі звуком [с]. Допоможіть їй правильно записати ці слова.

Вправа 19. Дитина має назвати склади, пригадати слова, які починаються цим складом, і записати їх. Якщо їй складно, дайте підказку. Наприклад, спальня, сметана, сніг, стіл, слива, сторож. Перевірте, чи правильно дитина записала слова.

Вправа 20. Прочитайте речення і допоможіть дитині визначити пропущене слово та записати його. Потім дитина має виразно прочитати речення самостійно.

Вправа 21. Дитині потрібно прочитати вірш, чітко вимовляючи слова. При бажанні можна вивчити його напам'ять.